

Que no parin de ballar!

El moviment geganter viu un moment dolç de popularitat i de commemoracions històriques

El record geganter més antic que conservo ve de final dels anys seixanta del segle passat: és el nas del Rei, el gegant vell de Girona. M'impressionava aquell apèndix nasal rotund, borbònic. I la cabellera, que semblava natural. La Reina, la geganta vella, duia trenes.

JOSEP M. SANSALVADOR > TEXT I FOTOS

Els veia ballar a la Rambla, davant de can Pijaume, d'on es deia que cada any obsequiaven amb un parell d'espardenyes cadascun dels membres de la colla de portadors. Per a mi, com a moltíssims gironins que cinquantegem i de més enllà, veure voleiar aquelles faldilles era sinònim de festa molt assenyalada. Els gegants, a Girona, sortien per Corpus, per Fires i poc més. Igual passava a Olot, a Amer, a Cassà de la Selva, a la Bisbal i a les comptades poblacions que disposaven d'imatgeria festiva, sovint a càrrec municipal. Feien festa, sí, però embolicats d'un aire de solemnitat sòbria. Després, als anys vuitanta, la gran revifalla de la cultura popular va fer néixer colles geganteres arreu. Es van construir parelles de figures i capgrossos a dojo. Van convocar-se trobades aquí i allà i, de manera definitiva, els alts personatges van veure's protagonistes de festes grosses i petites, de fires i aplecs.

Aquells tradicionals reis històrics de cartró-pedra, imponents, van cedir pas a parelles de pagesos, de pescadors, de *fabricants* i menestrals... va ser la «plebeïtzació» de la faràndula, que va fer créixer de talla tot de tipus populars, característics de cada vila.

A totes les comarques es viu un veritable moment d'efemèrides notables. L'any 2013 es van commemorar els cinc segles de presència geganter a la ciutat de Girona. En escrits oficials consta documentat el primer gegant, l'any 1513, que precisament acompanyava la processó de Corpus. Al Museu d'Història es va organitzar una exposició antològica que va reunir peces d'èpoques diferents i de variades procedències, que difícilment torna-

Als anys vuitanta, la gran revifalla de la cultura popular va fer néixer colles geganteres arreu

>> *El Cucut, un capgròs centenari del Museu dels Sants d'Olot.*

ran a veure's juntes. A aquesta mostra la va seguir un excel·lent suplement de paper. El llibre *Faràndula. Cinc-cents anys d'imatgeria festiva a Girona*, editat per l'Ajuntament, ressegueix de manera exhaustiva la història dels gegants, les comparses de capgrossos, el bestiar i tots els seguicis alegres que han corregut pels carrers enllambordats durant tants segles. Darrere d'una

>> *Gegants d'Olot a la plaça Major. Festes del Tura 2014. A sota, l'Àliga de Girona.*

iniciativa i l'altra hi trobem Ramon Grau i Nuxu Perpinyà, comissaris de la mostra i autors del llibre. Perpinyà també és dissenyador de grans figures, com ara en Gerió, aquell immens gegant de tres caps que evoca la fundació de Girona. Estan vinculats a l'associació Fal·lera Gironina, tal vegada la colla més activa i *professionalitzada* dels Països Catalans. Al llarg de la temporada fan dotzenes de sortides i participen en tots els festeigs locals. No debades, la Fal·lera dona acolliment i suport a un estudi insòlit: la Dra. Nina Kammerer, antropòloga de Massachusetts, de la Heller School (Universitat de Brandeis), fa llargues estades a les comarques, per elaborar, en conveni amb l'Institut Català de Recerca en Patrimoni Cultural, una anàlisi de la tradició gegantera catalana. («*She conducts anthropological field research on continuities and transformations in the Catalan giant puppetry tradition*», diu al seu historial).

A propòsit de creadors i constructors, a Navata, David Ventura i Neus Hosta menen un dels tallers més repu-

tats de manufactura de gegants, nans i bestiar popular. En David explica que el cost d'una parella de gegants nova de trinca pot pujar a 8.000 euros. A causa de la crisi, costa força rebre comandes noves però es fan un tip de rentar la cara i repassar-ne de vells. Pensant en el futur i en l'aprofitament, proposen capgrossos que temps a venir podran ser reconvertis en gegants. Per desgràcia —cas aïllat—, també han rebut un encàrrec de restauració prèvia a l'emmagatzematge definitiu per dissolució d'una colla, esperant saba nova i energia renovada.

L'any 2013 es van commemorar els cinc segles de presència gegantera a la ciutat de Girona

Seguint amb les commemoracions, arribem a Olot, que és parada obligada. Aquesta primavera s'ha celebrat el 125è aniversari de la construcció de la parella de gegants, que anà a càrrec dels escultors Miquel Blay (gegant) i Celestí Devesa (gegantessa), sota la direcció de Josep Berga, cofundador de l'Art Cristià. Els gegants olotins no surten mai del municipi i només són visibles per Corpus i per les Festes del

>> *Comparsa de cabeçuts olotins. A l'esquerra, capgrossos*

sortint del motllo al taller Ventura-Hosta de Navata.

Tura. Aquest any, de manera excepcional, en ocasió de la celebració de l'aplec itinerant de la Vila Gegantera Gironina han ofert una ballada extra com a regal d'aniversari. És a Olot on el fet geganter es viu amb major passió. Hi ha una cua d'un miler persones que esperen poder fer-los ballar algun dia. La mainada és inscrita a la llista en el moment de néixer. Primer cal passar pel ball dels *cabellins* i pel dels *cabeçuts*, en una eferescència gegantera garrotxina que ha aconseguit una enorme reputació els últims 30 anys. Cadascun dels il·lustres personatges d'Olot pesa 70 quilos i els balladors van perfectament uniformats amb un vestit negre amb ribet vermell i barretina. En acabat el ball, hi ha llargues sessions fotogràfiques familiars: tothom vol *tocar la mà* als gegants.

S'han commemorat, també, els cent anys de vida dels gegants de Puigcerdà, el cinquantè aniversari dels capgrossos de Cassà de la Selva i, fruit de l'eufòria emergent dels anys vuitanta, hi ha moltes agrupacions que celebren les seves noces d'argent en aquests moments, com ara els Gegants de Lladó o els Amics dels Gegants de Sarrià de Ter; o l'Associació d'Olotins Amics del Porc i el Xai, amb el seu gegant tan proteic.

És a Olot on el fet geganter es viu amb major passió. Hi ha una cua d'un miler de persones que esperen poder fer-los ballar algun dia

En el conjunt de les comarques podem comptar una vuitantena de colles, emparades sota la Coordinadora de les Colles Geganteres de les Comarques Gironines, que es cuida d'organitzar —des de fa més de vint anys— la Vila Gegantera Gironina, una trobada anual que vol reconèixer la significació del fet geganter en una població concreta. A aquesta relació cal afegir-hi els grups d'animació i percussió o de grallers i timbalers que compten amb capgrossos o bestiar; o els que no estan *federats*, com ara les barriades i penyes olotines que disposen de gegants.

Seria interessantíssim poder arribar a elaborar un inventari exhaustiu de tot aquest colossal patrimoni de cartró-pedra, determinar l'origen de cada peça, historiar la vida de tantes colles i documentar dècades de cervaviles, però estarem tots d'acord que això és una feina més que hercúlia, titànica.

Josep M. Sansalvador forma part d'una colla i és portador de gegants.